

Openbaar

Zaaknummer: 040341

Informatienota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Evaluatie aanpak laaggeletterdheid 2019

Kernboodschap

Tijdens het RTG in januari informeerden we de Raad over het Regionaal Programma Laaggeletterdheid en Volwasseneneducatie 2018-2022. In 2019 is de uitvoering van dat regionaal programma gestart. In deze informatienota geven we terugblik op het afgelopen jaar en een doorkijk naar 2020.

Eerdere besluiten

Datum	Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)

Toelichting

De zeven gemeenten in de arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen werken samen om laaggeletterdheid aan te pakken. Laaggeletterden zijn mensen die moeite hebben met lezen, schrijven en rekenen. Vaak hebben zij ook minder digitale vaardigheden. Het Regionaal Programma Laaggeletterdheid en Volwasseneneducatie 2018-2022 geeft onze gezamenlijke ambitie weer. We werken ook met onze lokale partners samen.

In de gemeente Druten is 1 op 8 inwoners tussen 16 en 65 jaar laaggeletterd. Daarmee staan wij samen met Beuningen bovenaan het lijstje met relatief de meeste laaggeletterden. Onze aanpak bestaat uit vier V's: voorkomen, vinden, verbinden en verminderen. We gebruiken deze vier V's voor de terugblik op het afgelopen jaar.

Algemeen

- Op 1 januari 2019 startte de regionale Taalcoördinator. Zij was een motor om een beweging in gang te zetten in Druten (en de regio). We horen veel positieve geluiden van organisaties in onze gemeente over haar inzet en betrokkenheid. Ze weet partijen te verbinden die elkaar voorheen niet kenden.
- In april 2019 stemden de colleges van Druten en Wijchen in met een gezamenlijk Actieplan Laaggeletterdheid 2019-2022. In het actieplan staan vier acties met concrete maatregelen beschreven.
  1. Duidelijke taal in onze communicatie;
  2. De Taalmeter inzetten om laaggeletterden te vinden en door te geleiden naar een taalcursus;
  3. Bewustwording over laaggeletterdheid creëren voor medewerkers van de werkorganisatie Druten Wijchen;
  4. Laaggeletterden vinden in de schuldhulpverlening en door te geleiden naar een taalcursus.
- Sinds juni 2019 is wethouder Van Elk ambassadeur laaggeletterdheid namens de regio Rijk van Nijmegen.

Voorkomen van laaggeletterdheid

Ook bij laaggeletterdheid geldt *voorkomen is beter dan genezen*. Een taalachterstand op jonge leeftijd is een indicator voor laaggeletterdheid. We zetten daarom in op het bestrijden van taalachterstanden bij kinderen van 0 tot 12 jaar. Dat doen we samen met het onderwijs, de kinderopvang en de bibliotheek. Voorkomen van laaggeletterdheid is dan ook een lokale aangelegenheid. Dat is regionaal ook zo afgesproken.

Wat deden we in 2019?

- SPOM Kinderopvang verzorgde het aanbod voorschoolse educatie. Twee- en driejarigen met (een risico op) een taalachterstand gaan vier dagdelen naar een peutergroep. Daar volgen ze een ontwikkelingsgericht programma met een nadruk op taalontwikkeling. Ouders van deze peuters worden actief betrokken bij het programma, door bijvoorbeeld bijeenkomsten en huiswerkopdrachten.
- De bibliotheek voerde de voorleesbevorderingsactiviteiten BoekStart, BoekStart in de Kinderopvang en BoekStart op het Consultatiebureau uit. Het doel van deze projecten is het tot stand brengen van een voorleescultuur thuis en in de kinderopvang door middel van materialen en advies.
- Tijdens de Nationale Voorleesdagen stond het prentenboek "Poes & Snoezie. Stop de tijd!" van de Drutense schrijfster Marloes Kemming. Met de bibliotheek organiseerden we een kleurplaatwedstrijd. Vijf exemplaren zijn verloot. Ook werd het boek twee keer voorgelezen. Alle kinderopvangorganisaties ontvingen een exemplaar.
- Op Nationale Gedichtendag bezocht wethouder Van Elk peutergroep De Harlekijn in Deest. Hij las daar gedichten van Annie M.G. Schmidt voor.
- Nieuwkomerskinderen op de basisscholen kregen extra les in de Nederlandse taal. Deze extra NT2-ondersteuning noemen we de lokale schakelklasvoorziening. Onder nieuwkomerskinderen verstaan we vluchtelingenkinderen en kinderen van arbeidsmigranten die minder dan twee jaar in Nederland zijn. Deze extra ondersteuning zorgt ervoor dat kinderen goed kunnen aansluiten bij het onderwijs en het bevordert de integratie.
- Sinds dit jaar werken alle basisscholen met het interventieprogramma Bouw! Dit is een preventieve interventie waarmee leesproblemen bij risicoleerlingen in de groepen twee t/m vier worden voorkomen. Een tutor begeleidt de kinderen. Groep acht leerlingen zijn tutor. Ook helpt Bouw! met het verminderen van het aantal diagnoses en behandelingen dyslexie.
- Dit jaar presenteerden we een collectie anderstalige prentenboeken in de bibliotheek. Voor kinderen tot ongeveer zes jaar oud zijn er nu ook leuke prentenboeken te leen in het Turks, Arabisch, Engels en Pools. Dit helpt anderstalige ouders om ook thuis een voorleescultuur te starten. Als zij de Nederlandse taal onvoldoende beheersen, dan is het advies om het in de eigen moedertaal te doen. Jonge kinderen pakken op de peuterspeelzaal en in het onderwijs het Nederlands snel op als er een goede taalbasis is. Voorlezen helpt in het ontwikkelen van die taalbasis. Ook als dit een andere taal dan het Nederlands is.

Vinden en verbinden van laaggeletterden

Laaggeletterden ervaren nog veel schaamte. Daardoor komen we moeilijk met ze in contact. Daarom is het belangrijk om het onderwerp bespreek te maken. De laaggeletterden die wel in beeld zijn, verbinden we met passend aanbod. De regionale Taalcoördinator hield zich bezig met vinden en verbinden van laaggeletterden.

Wat deden we in 2019?

- De Taalcoördinator bezocht vindplaatsen in onze gemeente voor een kennismaking en mogelijke samenwerking te verkennen. Zij sprak onder meer met Mode met een Missie, Voedselbank Druten, Sociaal Team Druten en WDW team Werk & Inkomen.
- Wethouder Van Elk sprak met de directeur van de DAR over het thema laaggeletterdheid. De DAR gaat haar medewerkers actief helpen bij het vergroten van hun basisvaardigheden. Er komt een structurele screening via functioneringsgesprekken en ze gaan de bewustwording vergroten, met name bij de teamleiders. DAR trad naar aanleiding van het gesprek toe tot het Bondgenootschap Laaggeletterdheid Rijk van Nijmegen. De Taalcoördinator was eveneens aanwezig bij het gesprek.
- Er is een regionale bedrijvenaankpak ontwikkeld. Het doel is om werkgevers te stimuleren om laaggeletterde medewerkers taalcursussen aan te bieden. Vanuit het landelijk programma Tel mee met taal kunnen zij tot tweederde van de cursuskosten vergoed krijgen. Bij de bedrijvenaankpak zijn ook UWV, Werkbedrijf en Leerwerkbedrijf betrokken.
- Het gratis campagnemateriaal van de provinciale campagne Gelderland Geletterd hangt en ligt in de publieksruimte van het gemeentehuis. Ook hebben onze partners een pakket met campagnemateriaal ontvangen.
- De Bart van Kraaij Groep organiseerde tijdens de Week van de Alfabetisering een goed bezochte pubquiz. De opbrengst was voor Stichting Leergeld. Vanuit de gemeente ondersteunden we het initiatief door media-aandacht te vragen voor de activiteit en een kleine financiële bijdrage. Een ambtenarenteam nam deel aan de pubquiz. De presentatie was in handen van Bart van Kraaij en wethouder Van Elk.
- De Taalcoördinator sprak met aanbieders van formeel en non-formeel aanbod in de gemeente Druten. Dit zijn onder meer ROC Rivor, Bart van Kraaij Groep, Academie voor Zelfstandigheid en Bibliotheek Rivierenland. De Taalcoördinator organiseerde voor ons twee Aanbiedersoverleggen.
  - eerste Aanbiedersoverleg: elke aanbieder gaf een presentatie over haar organisatie en haar aanbod. De aanbieders verder over matching van vraag en aanbod en doorverwijzing.
  - tweede Aanbiedersoverleg: aanbieders bespraken de hiaten in het aanbod en over verdere onderlinge samenwerking.

- Sinds juli nemen de inkomensconsulenten de Taalmeter af bij mensen in de bijstand. Zij doen dit tijdens de heronderzoeken. De Taalmeter geeft binnen 12 minuten een indicatie van het taalniveau. De doelgroep zijn mensen die minimaal acht jaar onderwijs in Nederland volgden met een MBO-diploma of lager. Cliënten met een taalniveau onder 2F worden doorverwezen naar het ROC voor een opleidingstraject. Dit leidde al tot zeven doorverwijzingen. Deelname aan de Taalmeter is vrijwillig. Druten is de eerste gemeente in de regio die de Taalmeter inzet. Wijchen volgde per 1 oktober. In Wijchen nemen inkomensconsulenten de Taalmeter af bij nieuwe instroom.

Verminderen van het aantal laaggeletterden

Om het aantal laaggeletterden echt naar beneden te brengen is een lange termijn inzet nodig. Het grootste effect zit in het voorkomen dat toekomstige generaties laaggeletterd worden. In Druten hebben we formeel en non-formeel aanbod voor niveauverhoging bij laaggeletterde volwassenen.

Wat deden we in 2019?

- ROC Rivier verzorgt het formele aanbod. We noemen dit Volwasseneneducatie. In 2019 hebben we in Druten alleen formeel aanbod voor NT2 (Nederlands als tweede taal). Cursisten met Nederlands als moedertaal (NT1) gaan naar Tiel of Nijmegen. In het derde kwartaal maakten 25 (NT2) en 3 (NT1) inwoners gebruik van het aanbod. De inkoop van Volwasseneneducatie doen we regionaal via een gegunde aanbesteding aan ROC Nijmegen. ROC Rivier is onderaannemer en alleen actief in Druten. De regio krijgt voor het aanbod geld vanuit het Rijk. Nijmegen is contactgemeente. Met ingang van schooljaar 2019/2020 krijgen cursisten na succesvolle afronding van de cursus een erkend diploma.
- Praktijkleren is nu onderdeel van de leerlijnen Volwasseneneducatie. Dat betekent dat cursisten ook buiten de lessen werken aan taalverwerving, participatie en assertiviteit. Daarmee bevorderen we hun zelflerend vermogen, omdat zij ook na de cursus hun taalvaardigheid moeten onderhouden.
- De nieuwe Inburgeringswet legt het eindniveau op B1. Dat is vergelijkbaar met 2F. Mensen onder dit taalniveau zijn laaggeletterd. In Druten en Wijchen startte na de zomervakantie het project Klaar voor de Start. Hiermee lopen we vooruit op de nieuwe Inburgeringswet. Na succesvolle afronding vallen de deelnemers niet meer binnen de groep laaggeletterden.
- ROC Nijmegen ontwikkelde in 2019 enkele branchegerichte modules vaktaal. Daarmee leren en oefenen cursisten online de vaktaal uit hun branche. Omdat het online modules zijn oefenen ze gelijktijdig hun digitale vaardigheden. Doel is om in 2020 voor de meeste branches een aanbod paraat te hebben. Ook inwoners uit Druten maken hiervan gebruik.

- MeerVoormekaar startte dit jaar met het werven van taalmaatjes voor statushouders. Taalmaatjes helpen statushouders met het oefenen van de Nederlandse taal in alledaagse situaties. Het aantal aanvragen is hoger dan het aantal maatjes. Bart van Kraaij bood aan om onder studenten die bij hem bijles geven ook te werven. Bij veel opleidingen is het mogelijk om studiepunten te krijgen voor vrijwilligerswerk.
- In de bibliotheek begon in mei een wekelijks inloopspreekuur Klik & Tik. Klik & Tik is een online trainingsprogramma voor mensen die nooit met een computer hebben gewerkt. Maar nu wel op een laagdrempelige manier aan hun digitale vaardigheden willen werken. Tijdens het inloopspreekuur is er een vrijwilliger om inwoners te begeleiden en vragen te beantwoorden. Ook buiten het inloopspreekuur oefenen inwoners met Klik & Tik in de bibliotheek. In de eerste helft van het jaar maakten twee inwoners gebruik van het inloopspreekuur. Er wordt niet bijgehouden hoeveel inwoners Klik & Tik gebruiken buiten het inloopspreekuur.
- In september startte het ROC Nijmegen en ROC Rivier met een wetenschappelijk onderzoek naar sociale inclusie onder cursisten. We willen weten welke sociale impact de cursus heeft op het leven van de cursist. Het onderzoek is gekoppeld aan de participatieladder. Dit onderzoek duurt drie jaar. Maurice de Greef, UNESCO hoogleraar Volwasseneneducatie aan de Vrije Universiteit Brussel, begeleidt dit onderzoek. De eerste resultaten worden in het eerste kwartaal van 2020 verwacht.

Gevolgen

- Het voorkomen van laaggeletterdheid en verminderen van het aantal laaggeletterden.
- Het vinden van laaggeletterden en hen verbinden aan het formeel en non-formeel aanbod.

Communicatie

Niet van toepassing.

Uitvoering of Vervolgstappen

In 2020 gaan we verder met het uitvoeren van het Regionaal Programma en het gezamenlijk Actieplan Laaggeletterdheid Druten en Wijchen. We zetten in het bijzonder in op de volgende activiteiten.

- Medewerkers van de WDW nemen volgend jaar deel aan verschillende trainingen: de training Duidelijke Taal, opfriscursus Duidelijke Taal en de Training Goede voorstellen. Team communicatie organiseert deze trainingen.
- De WDW werft interne taalcoaches. Zij gaan collega's helpen met tips en adviezen om teksten beter leesbaar te maken. De taalcoaches krijgen een opleiding.
- We evalueren samen met Wijchen de inzet van de Taalmeter. We kijken daarbij ook naar doorverwijzing en terugkoppeling. Doel is uiteindelijk dat mensen uit de bijstand instromen in een cursus.

- In 2020 krijgt Druten vanuit de regio extra middelen om ook lokaal een formeel aanbod NT1 te realiseren. De besluitvorming daarover is tijdens het regionaal PFO op 12 december. ROC Rivor zorgt voor de uitvoering van dit aanbod.
- Met het onderwijs, kinderopvang, bibliotheek en GGD werken we aan een nieuw Onderwijskansenbeleid. We brengen meer samenhang in de interventies om taalachterstanden bij kinderen aan te pakken en te voorkomen. Ook versterken we bestaande interventies om de effectiviteit te vergroten en bieden we ruimte voor vernieuwing en experiment.
- Samen met Wijchen, Beuningen en West Maas en Waal onderzoeken we de mogelijkheid voor een subsidieaanvraag bij het Rijk voor het bevorderen van Gelijke Kansen in het Onderwijs. De WDW neemt hierin het voortouw.
- We gaan verder met de regionale bedrijvenaankpak.
- Met de aanbieders maken we een plan om via camouflage cursussen ook NT1 laaggeletterden te vinden en door te verwijzen naar formeel en non-formeel aanbod. Een camouflage cursus is een workshop of training waarbij de nadruk niet ligt op het verwerven van basisvaardigheden, maar waarbij wel duidelijk wordt dat iemand moeite heeft met lezen, schrijven, rekenen en/of digitale vaardigheden. Bijvoorbeeld "Koken binnen je budget" waarin cursisten recepten opschrijven en maken, en hoeveelheden uitrekenen of "Verkopen op Marktplaats" waarin cursisten een advertentie schrijven, een foto maken van het te verkopen product en de advertentie op Marktplaats zetten. In andere gemeenten blijkt dit een leuke en leerzame manier om NT1 laaggeletterden te vinden.

Geheimhouding:

Niet van toepassing.